Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	67 Rk1a
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2026/609	5.2.2026

Viite

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Michaela Slotte

Asia

Lausunto valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta (VNS 6/2025 vp)

Yleisiä näkökohtia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt saada asiantuntijalausunnon valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta.

Aluksi maakunnan hallitus toteaa, että Ahvenanmaa mainitaan selonteon luvussa 3.7 Suomi suojaa kriittistä infrastruktuuriaan. Sisäisen turvallisuuden selonteko ei ole maakunnan hallitukselle juridisesti sitova eikä ohjeellinenkaan. Sen sijaan maakunnan hallitus tekee mielellään yhteistyötä valtakunnan viranomaisten kanssa Ahvenanmaata koskevien kirjausten ja ratkaisujen tiimoilta. Selonteon valmistelun aikana järjestettiin kokous, jonka tarkoituksena oli kuulla maakunnan hallituksen ja Ahvenanmaan poliisiviranomaisen näkemyksiä. Kokoukseen osallistuivat maakunnan hallitus, Ahvenanmaan poliisiviranomainen, sisäministeriö ja Ahvenanmaan valtionvirasto.

Maakunnan hallituksen mielestä olisi ollut hyvä, jos selonteossa olisi mainittu seuraavat asiat: Ahvenanmaan itsehallinnon takia Ahvenanmaan viranomaisrakenne ja lainsäädäntö poikkeavat muusta maasta, millä on vaikutusta valtakunnan viranomaisiin silloin, kun ne tekevät yhteistyötä Ahvenanmaan kanssa. Myös Ahvenanmaan saaristo-olosuhteet edellyttävät, että Ahvenanmaan osalta tehdään erityisratkaisuja muuhun maahan verrattuna. Se, että kaiken kirjallisen ja suullisen itsehallintoviranomaisten kanssa tapahtuvan yhteydenpidon on tapahduttava ruotsin kielellä kaikissa tilanteissa, asettaa valtakunnan viranomaisille vaatimuksia, jotka on otettava huomioon silloin, kun luodaan rakenteita Ahvenanmaan kanssa tehtävää yhteistyötä varten. Puutteelliset ruotsin kielen taidot ovat yksi Ahvenanmaan ja valtakunnan välistä tiedonvaihtoa ja yhteisen tilannekuvan luomista hankaloittava tekijä. Kaikki yllä mainitut tekijät vaikuttavat siihen, miten valtakunnan viranomaisten on suunniteltava toimintansa suhteessa Ahvenanmaahan.

Lisäksi maakunnan hallitus toteaa, että valmius- ja turvallisuuskysymykset ovat aloja, joilla valtakunnan ja itsehallinnon toimivalta-alueet liittyvät hyvin tiiviisti toisiinsa. Siksi juridisesti ja käytännössä kestävien ratkaisujen löytyminen edellyttää läheistä yhteistyötä jo työn alkuvaiheessa aina riskien kartoituksesta konkreettisiin suunnitelmiin siitä, miten uhkiin ja riskeihin vastataan. Tämä yhteistyö tapahtuu luonnollisesti suoraan maakunnan hallituksen ja valtion viranomaisten välillä, ja on tärkeää tiedostaa, että Ahvenanmaan valtionvirasto ei näissä tapauksissa voi toimia itsehallinnon edustajana, koska se muodollisesti toimii valtion viranomaisten edustajana Ahvenanmaalla.

Maakunnan poliisitoimintaan liittyviä näkökulmia

Sisäministeriö on monissa tilanteissa todennut, että valtakunnan poliisin Ahvenanmaalla hoitamiin tehtäviin liittyy merkittäviä kielellisiä haasteita. Haasteet ovat sitä suurempia, mitä kiireellisempiä ja vaativampia tehtävät ovat. Käytännössä ruotsin kielen taidot voidaan taata vain silloin, kun operatiivisesta toiminnasta tiedetään etukäteen. On olemassa suuri vaara, että kiireellisissä tai erityisen vaativissa tilanteissa on vaikeaa tai mahdotonta varata tarvittavat ruotsinkielentaitoiset resurssit.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 38 §:n mukaan valtakunnan viranomaisten on yhteydenpidossaan Ahvenanmaan kanssa käytettävä ruotsin kieltä, eikä kysymys ole pelkästään teoreettinen, koska suuri osa Ahvenanmaan poliisiviranomaisen henkilöstöstä ei osaa suomea. Valtakunnan ja Ahvenanmaan poliisin välisessä yhteistyössä on noudatettava itsehallintolain kielisäännöksiä, mikä tarkoittaa sitä, että yhteistyökieli on ruotsi.

Kielellisten haasteiden takia Ahvenanmaan ja valtakunnan välinen yhteistyö on rakennettava siten, että kieleen liittyvät haasteet saadaan hoidettua. Tässä yhteydessä tulisi olla avoin mahdollisuudelle lisätä Rajavartiolaitoksen käyttämistä resurssina poliisiasioissa Ahvenanmaalla. Rajavartiolaitos toimii jo Ahvenanmaalla, he osaavat ruotsia, heillä on hyvä paikallistuntemus ja lisäksi he ovat tottuneet tekemään yhteistyötä ahvenanmaalaisten viranomaisten kanssa.

Selkeiden toimivalta- ja vastuualueiden merkitys

Maakunnan hallitus toteaa, että Tasavallan presidentin asetusta poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa (56/2020) tulisi päivittää, koska nykyään sen tulkinta herättää jatkuvasti kysymyksiä, joiden ratkaiseminen on hankalaa. Tämä johtaa Ahvenanmaan poliisin ja valtakunnan polisiin välistä toimivallanjakoa koskeviin epäselvyyksiin.

Jotta työtä sisäisen turvallisuuden parantamiseksi voitaisiin kehittää tehokkaasti myös Ahvenanmaan maakunnassa, maakunnan ja valtakunnan viranomaisten välisen toimivallan- ja vastuunjaon on oltava selvää ja selkeää. Tämä koskee myös toimivallan ja

vastuun jakoa niiden valtion viranomaisten välillä, jotka joiltain osin vastaavat maakunnan turvallisuudesta. Ahvenanmaan poliisiviranomainen vastaa maakunnassa tapahtuvista häiriötilanteista, kun taas valtakunnan poliisi vastaa valtakunnan turvallisuuteen liittyvistä tilanteista. Erilaiset turvallisuustilanteet johtavat vastuunjakoa koskeviin muutoksiin tavalla, jota valtakunnassa ei ole.

Jos valiokunta haluaa tietoja Ahvenanmaan poliisiviranomaisen sisäisen turvallisuuden selontekoa koskevista näkemyksistä, valiokunnan on pyydettävä niistä lausunto Ahvenanmaan poliisiviranomaiselta.

Ministeri Ingrid Zetterman

Oikeuspäällikkö Michaela Slotte